
Петя Събева/ P. Sabeva

ХОСПИТИРАНЕТО КАТО КОНСТРУКТ ОТ МОДЕЛА
ЗА ОБУЧЕНИЕ НА СТУДЕНТИТЕ – БЪДЕЩИ
УЧИТЕЛИ ПО ГЕОГРАФИЯ

*Guided Observation as a Part of the Training Model
of Students - Future Geography Teachers*

The training of students for pedagogical work is a detailed and scientific planned strategy. Constructs, which build it, are related each other, but with autonomy of purposes, logic and position in the system. Variants of realization of guided observation, educative practice and pre-graduation pedagogical practice of students – future teachers of geography and economics in the Bulgarian school, are present in this article.

Каж ми и аз ще забравя.
Покажи ми и аз може да запомня.
Включи ме и аз ще разбера.

Конфуций, около 450 пр.н.е.

Модерното образование, адаптирано към съвременните социални изисквания, предполага перманентно надграждане на знания, умения и компетенции с цел оптималното развитие на потенциалния ресурс на обучаемите. Като част от него подготовката на студентите за педагогическа дейност е детайлно обмислена и научно планирана стратегия. Ако се подходи метафорично, подготовката за бъдещата учителска професия може бъде сравнена с начина, по който се помага на човек, учещ се да кара колело. В началото може и трябва да се придържа колелото. Ако се пусне прекалено рано, би могло да се стигне до непреодолим страх. Ако се продължи да се придържа – би могло да се създаде зависимост.

От позицията на човека, който трябва да взема решението кога „да пусне колелото” обект на интерес за мен както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект, е организацията на дейността по наблюдение, планиране, подготовка и провеждане на уроци по география със студенти – бъдещи учители. Провокиран

е от комплекс причини, ключови от които са: липсата на единство (дори терминологично) в научно-методическата и педагогическа литература; директния ми няколкогодишен опит като преподавател по методика на обучението по география; отношението към преподаването на уроци по география от студентите от различни специалности и форма на обучение, постоянно базовите учители, учениците във възрастните граници от пети до десети клас. Акцентът в настоящият доклад е хоспитирането по география. Надявам се обект на последващи проучвания и споделен опит да са текущата учебна и преддипломната педагогическа практика по география.

Хоспитирането, текуща учебна и преддипломна педагогическа практика по география се отличават с подчертаната си взаимоотноообвързаност, но и с автономията на цели, логика и точното позициониране в теоретичните рамки на системата на обучение. Те са три от основните конструкти на подготовката на студентите за преподаване на географската наука в средното училище (съвместно с академичното обучение по такива базови дисциплини като: методика на обучението по география; дидактически технологии на обучението; иновации в обучението по география; педагогика; психология и др.) Понятието „конструкт“ е въведено от Курт Левин (1942 г.). В своята „Теория на полето“ той го дефинира като психологичен обект, който се определя чрез операционализирани свойства и техните отношения.

Според Алфред Шмидт: „В най-широк смисъл „практика“ означава едно вече превърнато в действие, предметно знание, а практическото действие включва в себе си уменията да се вземат предвид външни фактори, да се съгласуват средствата и целите, да се служи с мисленето като с инструмент сред многото други инструменти“ (9; с. 154–155) С. Дерменджиева посочва: “Възниква необходимостта от промяна на академичната организация (преподаване на информация, колективно знание, предаване на тази информация) към интелектуална организация, включваща изследване – изучаване; от най-пряко съчетаване на теорията с действието. Най-реално е и новите идеи да се появят от практиката.” (3; с. 221–228). М. Маноилова твърди, че: „Съдържанието на учебната практика трябва да откроява постоянното, статичното от вариативното, динамичното, които са в сложно взаимодействие във всяка от фазите на учебния процес”. (7; с. 16). Принципно особеностите на педагогическата практика (вкл. тази по география), като организационна форма на обучение в системата на висшето образование, биха могли да се представят схематично по следния начин:

Тя е отделна организационна форма на обучение.	Има свои отличителни белези, които я разграничават от останалите форми на организация- лекционни курсове, семинарни занятия и др.
Място на провеждане	Студентът е в училище, в реалните условия на бъдещата си професионална дейност.
Студентът е активен фактор на дейността.	По своеобразен начин се съчетават и преплитат учебната дейност и учителския труд.
Педагогическата практика не е единен, а поетапен процес.	Обособени са три взаимно допълващи се, но качествено различни етапа на провеждането: хоспитиране, текуща учебна и преддипломна педагогическа практика.

(по Р. Ангелова, Г. Калайджийска; с. 206–207)

„...И един не маловажен въпрос: Какви специалисти желаем да бъдат учители и да учат нашите деца? Какви учители по география бихме искали да имаме? Модел на специалиста, до който искаме да достигнем ще бъде и наша отправна точка за създаване на друг модел – модел на подготовката на бъдещия учител по география.” (3; с. 221–228)

Тя (подготовката на бъдещи учители по география и икономика) е поставена и пред множество други въпросителни поради високата степен на непредвидимост на учебните ситуации. Тя е винаги динамична и гъвкава, защото трябва да се хармонизира със спецификата на училищния дизайн. Необходимо е поставянето на дидактически акценти върху фазовите етапи на адаптиране на личностните особености и новата среда, в която студентите трябва да прилагат научно-географските, теоретико-методическите и педагого-психологическите си знания.

Целта е да бъдат организирана подготовката на бъдещите учители по география така, че натрупващият се емпиричен опит да провокира формирането на педагогически компетенции. Теоретичната рамка е организирана на база схващането, че ученето се основава на индивидуалното откритие и отразяване. На студентите безспорно е необходима подкрепа и насърчаване. Трябва да се осигури колективна и индивидуална възможност да се изследват реални педагогически ситуации и да се търсят вариантни решения, които са хармонизирани с изискванията към обучението по география и икономика в съвременните условия на средното училище.

За да изпълни тези цели преподавателят-методист трябва:

- да има ясна представа кои възприятия ще помогнат на студентите при обучението;
- да притежава способността да предвижда и да реагира на конкретните “ситуации”, които се появяват в хода на учебната дейност;

■ да умее да анализира това, което наблюдават, това, което мислят, това, което чувстват и това, какви са комплексните реакции на студентите.

Ученето чрез опит е субективно, конкретно и интерактивно. То се характеризира с многобройни цели, които са комплексни (голям брой взаимоотношения) и динамични (с оглед на времето).

Един от основни конструкти за педагогическата подготовка на студентите – бъдещи учители по география е хоспитирането. В буквален превод от латински език „хоспитирам“ означава „посещавам лекция, за да се уча да преподавам или да усъвършенствам знанията си“ (10; с. 693) Предполага наблюдение на уроци на базови учители. „Едно от най-важните умения, които трябва да придобие студентът по време на хоспитирането, е уменията да се прави задълбочен и всеотраслен анализ на наблюдавания урок по география.“ (5; с. 253) То е контролиран процес, стимулиращ аналитико-синтетичното и оценъчно мислене. Целите, които се поставят са:

■ поглед „отвътре“ към модела на организация на обучението по география и икономика в съвременното българско училище;

■ прилагане на практика на теоретичните знания за протоколиране на урок по география като се следят основните макроструктурни компоненти и технологията на реализацията им;

■ формиране на умения за методически анализ на наблюдавана урочна единица на базата на конкретни дидактически „срезове“ по тематични линии;

■ откриване на спецификите при формулиране на целите; подбора на методи, технологии и дидактически похвати при реализацията на различни структурни звена и форми на учебна дейност;

■ компетенции за улавяне на най-стойностните моменти от наблюдаването, които биха могли да послужат за идейна основа при разработването на собствените модели на уроци;

■ провокиране интерес към вариативността по отношение на различните стилове, подходи и отношение към случващото се „зад затворените врати на класната стая“ от страна на базовите учители, съобразени с функциите, които трябва да изпълняват: мобилизационна, информационна, конструктивна, организационна, изследователска, комуникативна (6; с. 56–57)

Детайлизиран вариант за регистрирането на наблюдаван урок, който осигурява цялостност при анализа му, предлага Г. Бижков (2, с. 20–52) чрез системния подход. При него:

■ *в съдържателен план се следят и регистрират:*

- подбор и начин на представяне на учебното съдържание;
- целенасочено изложение;
- вътрешна логика на всеки от компонентите и на урока като цяло;
- последователност;
- оптимално използване на възможностите на учебния материал;
- подбор на източниците на източниците на информация;

■ *в методико-дидактическо отношение:*

- дидактически принципи, подходи и похвати;
- целесъобразност и разнообразие при съчетаването на методите;
- педагогическо майсторство – умение да се решават непредвидени проблемни ситуации;

- ниво на вербално и невербално общуване.

При анализа на наблюдаван урок на фона на общия коментар на всички отбелязани от студентите ключови моменти се търсят:

- ❖ алтернативни предложения за решаване на реално наблюдавани проблемни ситуации;
- ❖ неувоени ресурси по отношение на качеството на урока;
- ❖ съотнасяне на пропедевтичния теоретичен модел с реализацията на конкретния урок;
- ❖ синхрон, ефективност, характер на педагогическото взаимодействие между учителя и учениците.

За постигане на пълнота и прегледност при наблюдението и анализирането на урок по география, като основен сегмент от подготовката на студентите-бъдещи учители, Д. Кънчев предлага следната схема (Приложение 1). Съобразно нея, нивото на усвоеното научно познание по методика на обучението по география и дисциплините от педагогическия блок, както и наблюдаваната през годините променяща се образователна среда, предлагаме вариант за:

**Тематичен план
за провеждане на хоспитиране по география със студенти от специалност
География и История и география**

<i>Учебни седмици</i>	<i>Опори за анализ на наблюдаван урок</i>	<i>Съдържателни линии</i>	<i>Дидактически задачи Приложение 2</i>
<i>Първа</i>	Организация на учебната дейност по време на хоспитирането.	Запознаване на студентите с организацията на хоспитирането като обучителна форма. Изисквания към студентите, учителите, учениците, ръководството на базовите училища, преподавателя-методист. Схема за протоколиране и анализ на урок по география. Педагогическото портфолио като форма на оценяване на личните постижения.	задача 1
<i>Втора</i>	Цел и задачи на географското образование.	Целеполагането в обучението по география и икономика. Формулиране на операционализирани цели съобразно нормативната база и условията и факторите, при които протича учебния процес (място на урока в системата на уроците по география и икономика в СОУ; входното равнище; възрастовите особености на учениците; материална база). Единство между образователните и възпитателните цели на урока.	задача 13

<i>Трета</i>	Учебният процес по география и икономика-основни характеристики и особености.	Структура. Интердисциплинарни връзки. Формиране на географски представи и понятия - видове и система, прецизиране на подбора от понятия. Формиране и развитие на уменията – водещи умения – критично мислене, вземане на решения, комуникативност. Проблемът за модернизация на учебния процес.	задача 3
<i>Четвърта</i>	Принципи на обучението по география	Принципи за научност, актуалност, системност и последователност, нагледност, достъпност и трайно овладяване на знанията и уменията, съзнателност и активност. Краеведски принцип. Степен на реализацията им в наблюдаваните уроци.	задача 6
<i>Пета</i>	Методи, стратегии и дидактически прийоми в обучението по география (1)	Същност, основни класификации. Система на учебните методи, стратегии и дидактически прийоми. Технология на приложението им. Проследяване на когнитивните, практическите и социални умения и нагласи на учениците.	задача 10
<i>Шеста</i>	Методи, стратегии и дидактически прийоми в обучението по география (2)	Сравнение и анализ на традиционните и съвременни методи и обучаващи технологии в наблюдавания час. Фиксиране и анализ на съчетаването на методи на обучение от страна на учителя, както и технологията на прилагането им. Критерии за ефективност.	задача 14
<i>Седма</i>	Развитие на географията и отражението ѝ върху училищните курсове	Стилът на учителя – видове, характеристика, показатели. Актуални методи и технологии в обучението по география. Актуализиране на учебното съдържание по география. Оценка на включеното учебно съдържание.	задача 9
<i>Осма</i>	Урокът- основна организационна форма на обучението по география и икономика.	Тип и структура на урока по география. Основни изисквания към съдържанието, методиката и организацията на урока. Подготовка и провеждане на различни типове уроци по география. Планиране на учебната работа в средното училище.	задача 7
<i>Девета</i>	Игри и техники на подражание.	Подражателните игри и обучението по география - същност, характеристика, типове игри. Дидактически ползи от игрите. Практическо приложение в клас.	задача 4
<i>Десета</i>	Дидактически средства в обучението по география и икономика (1)	Учебникът, учебната тетрадка, класната дъска като дидактически ресурси. Училищният учебник по география и икономика- функции, компоненти, изисквания за работа с него. Използване на допълнителни информационни източници.	задача 5
<i>Единадесета</i>	Дидактически средства в обучението по география и икономика (2)	Географски карти, графични материали (графики, таблици), снимките и изображенията, обемни пособия. Картографията като база. Картографска информация. Картите като център на обучение. Методика на работа с тях. Място на учебният географски атлас и глобусът в хода на урока. Компютрите в обучението по география.	задача 11

<i>Дванадесета</i>	Кабинетът като среда за учене.	Дидактическо основание - активно преподаване, преподаване на географски концепции, преподаване на географски събития, Развитие на интелектуални и практически дейности по география. Работа в кабинета - преподаване на техники и решаване на проблемите, създаване на работна среда.	задача 15
<i>Тринадесета</i>	Проверка и оценка на подготовката и развитието на учениците по география и икономика. Контролът в обучението.	Осъществяване на цялостен и непрекъснат контрол върху хода и начина на работа на учениците (в общ план). Използване на различни форми на контрол, проверка и оценка на постиженията на учениците. Мотивиране на поставените оценки. Характер и многообразие на въпросите на учителя. Характер и адекватност на отговорите на учениците. Използване на елементи на самопроверка и групов проверка на знанията и уменията, усвоени в часа. Обективност на оценката и съответствието ѝ на равнището на учебните постижения в класа, паралелката, училището.	задача 8
<i>Четиринадесета</i>	Подготовка на учителя за урока по география.	Обща подготовка. Предварителна подготовка. Конкретна подготовка.	задача 2
<i>Петнадесета</i>	Изводи за ефективността на наблюдавания учебния час по география и икономика.	Постигане на заложените дидактически цели. Качество на степента на усвояване от учениците на фиксираното учебно съдържание; на формирането и развитието на географска грамотност, компетентност (модели на поведение). Комплексен анализ.	задача 12

Той е опит за фиксиране на опори, научни акценти за организация на дейността по време на хоспитиране по география. Съобразно него, ритмично разпределени във времето, на студентите се поставят детайлизирани задачи за индивидуално изпълнение. Апробиран е при работата със студенти в четири базови училища в продължение на няколко години.

Определено съществуват резерви по отношение организацията, технологията и адекватното съотнасяне на наблюдението с последващия методико-дидактически анализ на урока. При анкетирането на студенти от специалностите “География” и “История и география” на ВТУ относно провеждането на хоспитиране по география, те посочват препоръки, като: “...за да бъдат ефективни тези часове е наложително да се прави подробен анализ на наблюдаваните уроци; да се коментират съвместно с базовия учител и методиста; да се обсъжда методическата структура и евентуалните методически разработки на наблюдаваните теми” (4; с. 326)

Практиката показва, че от съществена важност е координиращата роля на преподавателя-методист поради превантивно заложените две съществени ограничения:

✚ студентът е склонен да търси и „открива” теоретичността в конкретни практически действия на учителя и учениците;

✚ поради специфичния си статут (лимитиран между позициите „обучаван” и „обучаващ”) е склонен да се идентифицира с учениците.

Тези две ограничения „разфокусират” целенасочеността при наблюдението, деформират цялостността при възприемането му. То изисква от студентите мислено регистриране на компонентите на урока на макро- и мезоструктурно ниво. В тази система намират място:

- организацията на учебната дейност във времеви план;
- реализацията на основните компоненти на макроструктурата на урока;
- методическо разнообразие;
- умение да се съчетават целесъобразно работата с разнотипни като носител на географска информация източници: учебник, учебна тетрадка, стенна карта, атлас; контурни карти и други дидактически средства;
- адаптираност на учебното съдържание към възрастовите особености на учениците;
- стил на работа на учителя.

Хоспитирането подпомага ефективното екипно взаимодействие и създава условия за формирането на следните компетенции:

- критично мислене;
- точно и ясно формулиране и изразяване на собствени становища и чувства;
- способност за изслушване на другите;
- уважение на чуждото мнение;
- продължителна концентрация върху определен проблем;
- сътрудничество;
- решаване на дидактически проблеми.

Всички тези компетенции се постигат чрез осигуряване на необходимите условия за равноправно участие на всички участници, като се стимулира личната активност на всеки един от тях. По този начин обучаваните се оказват въввлечени емоционално в учебната дейност. Тя придобива личностен смисъл за тях и повишава мотивацията им.

Независимо от начина по който е организиран анализа (поради конкретните методико-дидактически цели) е необходимо да се достигне до комплексна картина на урока; да се напастяват умения за професионално наблюдение и оценка.

Атмосферата на доверие, и съзнанието, отворено за нови мисли и идеи улесняват всяка следващата стъпка. Проследяването на сложните връзки и взаимовръзки, причинно-следствения фокус върху стойностни моменти, посочването на възможни варианти на решение на педагогическите „дефекти”, би

трябвало да са точно балансирани и коректни към всички участници в системата на обучение.

С цел да се тушира импулсивното повърхностно „сканиране” на педагогическата ситуация от страна на студентите и последващите опити да се пренесат механично части от нея в нови ситуации, както и да се стигне до рефлексивен модел на критично възприемане, отличаващ се с прецизен анализ и обмисляне на възможните алтернативи се предлага система от дидактически задачи (Приложение 2). Част от тях се реализират по време на конференсите, а друга – индивидуално при съставянето на педагогическо портфолио. Логичността във формулирането и систематизирането им се базира на подходите към учебната ситуация в зависимост от ориентацията цяло – части, предложена от G. Pask. Според него парциалният подход предполага едностранна логика и по-тесен фокус върху изследван проблем, а холистичният предполага по-широкоперспективен анализ. Част от задачите са визуални. Склонността към визуализация се свързва с аналитични способности, а вербализацията със способността за по-добра обработка на текстови материали (в устна или писмена форма). (12; с. 419–444)

Използвайки за базово твърдението, че: „Младите хора се нуждаят повече от всякога от умения да решават трудни проблеми, да проучват обстоятелствата, да претеглят различни мнения, да вземат сериозни и обосновани решения” (3; с. 221–228) осъзнаваме необходимостта процесът на предварително планиране на хоспитирането по география да е организирано съобразно тези съдържателни опори при хармонично съчетаната дейност на всички субекти в реализирането му: университетски преподавател, базов учител, студенти. Ако тази поставена цел се достигне се наблюдава параболично надграждане на знанията, уменията и компетенциите на студентите за бъдещото им активното участие в училищния живот от позицията на преподаващи география и икономика при провеждане на текуща учебна и преддипломна педагогическа практика (Приложение 3).

Целта на висшето образование е да разработи гъвкава и отговаряща на нуждите на обучаващите се система от стратегии. Във време на радикално пренастройване противопоставянето между “чистото” учене и “практическото”, между развитието на способности за абстрактно мислене и формирането на практически умения е анахронизъм, който трябва възможно най-бързо да бъде преодолян. Диалог между теорията и практиката се поставя чрез хоспитирането. То е форма на социална перцепция – необходимост както за реализацията на студентите в образователната система, така и в цялостната обществената организация на XXI век.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелова, Р., Г. Калайджийска. Помагало по методика на обучението по история. Шумен, 2006.

2. **Бижков, Г.** Наблюдение и педагогически анализ на урока в българското общообразователно училище. – В: Педагогика, 1991, № 2.
3. **Дерменджиева, С.** Относно подготовката на преподавателски кадри по география във висшето училище” – В: Проблеми на географията, 2001, № 1–4, с. 221–228.
4. **Дерменджиева, С.; Б. Димитрова.** Базисната подготовка на учителя по география във ВТУ – реалности и предизвикателства – В: “Приносът на Историко-юридическия факултет за развитието на българското образование и наука” (сборник); УИ “Св. св. Кирил и Методий”, В. Търнов,; 2005;
5. **Кънчев, Д.** Методика на обучението по география. УИ „Св. Кл. Охридски”; С., 2000.
6. **Маноилова, М.** Ръководство по методика на обучението по география и педагогическа практика. С., СУ „Св. Кл. Охридски”, 1988.
7. **Ненов, Н.** Социално- педагогически проблеми на професионално- практическото обучение на студентите, които се подготвят за учители. – В: Сб. „Практическа подготовка на студентите от педагогическите институти” (сборник). ИДНУ. Добрич, 1990.
8. **Пожарлиев, А.** Оценка на уменията за учене и стиловете на учене при обучение на мениджъри. – В: „Психологични изследвания”, 2004, № 1.
9. Практическа подготовка на студентите от педагогическите институти (сборник). ИДНУ, Добрич, 1990.
10. Речник на чуждите думи в българския език. НИ, С., 1964.
11. **Цанкова, Л.** Ръководство по дидактика на географията. С., УИ „Св. Кл. Охридски”. 2005.
12. **Cassidy, S.** Learning style: An overview of theories, models and measures. Educational Psychology, 24/ 2004.
13. **Kolb, D.** Experiential Learning, Prentice Hill, Inc., 1984.

Приложение 1

Схема за анализ на наблюдаван урок по география

Училище:..... Клас:..... Дата:.....
 Тема на урока:.....

Ход на урока	Бележки по урока
I. Начало на урока.....мин. 1. Организация на класа за работа. 2. Въвеждане в географско мислене.	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Трудова дисциплина на учителя и учениците, поздрав на класа, записване на отсъстващи и др. ✚ Въстъпителни въпроси (брой, съдържание, подбор), самостоятелна работа и пр.
II. Проверка и оценка на придобитите знания и умения..... мин.	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Съдържание на проверката на знанията и уменията на учениците. Равнища на усвояване. Система на методите. Правилно ли са подбрани методите за проверка и добре ли са усвоени от стажанта (учителя). ✚ Поставените оценки.....

<p>III. Разработване на новия материал.....мин. План на урока:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Учебно съдържание <ul style="list-style-type: none"> • Мотивиране на темата на урока. • Структура и подбор на учебното съдържание. Прилагане на дидактически принципи. • Осъществяване на интегративни връзки. • Използване на краеведски материали. • Осъвременяване на учебното съдържание. ✚ Методите на обучение <ul style="list-style-type: none"> • Подбор на методите. • Как са усвоени и се прилагат. • Самостоятелна работа- съдържание и провеждане.
<p>IV. Затвърдяване и прилагане на новия учебен материал. Домашна работа.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Характер и съдържание на поставените въпроси и задачи за затвърдяване, прилагане или домашна работа.
<p>V. Учителят по време на урока</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Подготовка на урока (качества на разработения план- конспект на урока, проучена литература, осигуреност на урока с необходимите нагледни средства) ✚ Учителят като организатор и методически ръководител ✚ Творческо самочувствие, култура на поведението, лично обаяние, естетичност
<p>VI. Учениците по време на урока</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Подготвеност за часа, познавателна и творческа активност, дисциплина ✚ Умение да работят с учебника, с географската карта, със статистически материали и др.
<p>VII. Взаимоотношения между учителя и учениците.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Педагогически такт на учителя, умение да работи с класа, правилно да реагира на някои прояви. ✚ Отношение на учениците към учителя, учебната работа и предмета география.
<p>VIII. Постижения и слабости.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Положителното в работата на учителя ✚ Допуснати основни слабости ✚ Общи резултати

Приложение 2

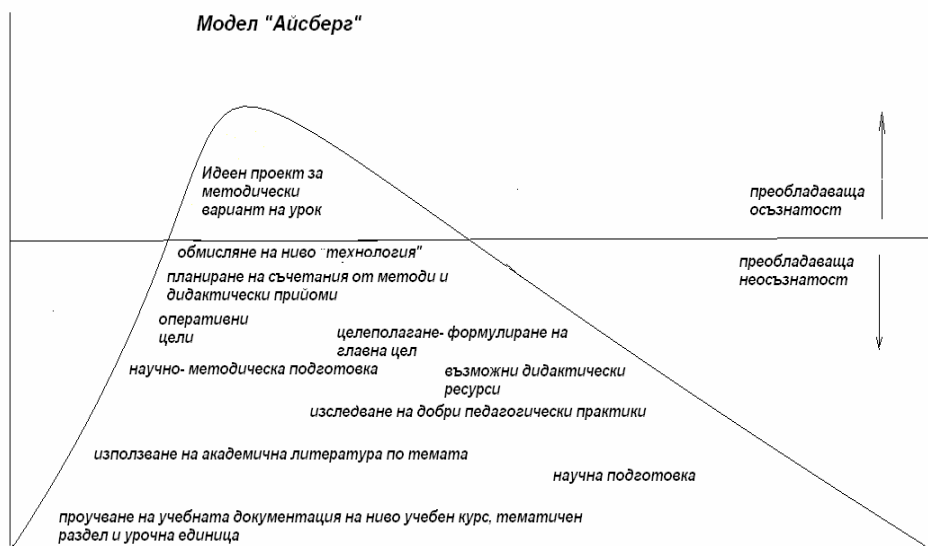
Система от дидактически задачи и реализацията на част от тях

1. Самооценете личностните си качества от позицията на бъдещи учители, като приложите SWOT-анализ

<p><u>Силни страни</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✦ Отговорност пред всяка поставена задача; ✦ Максимална концентрация пред група хора; ✦ Способност да изслушвам другите. 	<p><u>Слаби страни</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✦ Показване на емоциите; ✦ Прекаленото говорене, дори когато не трябва; ✦ В определени ситуации проява на егоизъм
<p><u>Възможности</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✦ Възпитанието, което съм получила от моите родители и от училището; ✦ Опита, който имам от моите публични изяви; ✦ Уважението към моите събеседници 	<p><u>Бариери</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✦ Ако задачите са прекалено много и пренебрежна някои от тях; ✦ Ако в класа има хора, които умишлено се опитват да ме разконцентрират;

Теодора Топалова; ИГ; р.о.

2. «Айсберг». Опитайте да подредите в логическа последователност стъпките от предварителната подготовка на урок по география. Аргументирайте причините за избора на визуалната форма.

3. «Акроним». Изберете географско понятие от наблюдаваната от вас тема. Изпишете го вертикално, като всяка буква от него се явява начална на прилагателно, описващо учебния час. Аргументирайте твърденията си.

М-обилизираш

А-трактивен

Р-ационален

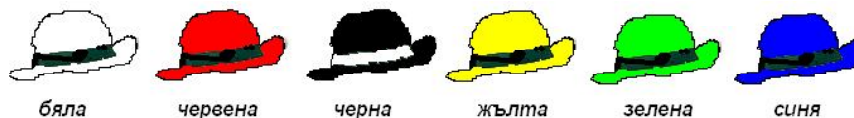
И-нтересен

Ц-еленасочен

А-трактивен

Християн Патишанов; ИГ; р. о.

4. Метод «Шест шапки за мислене» на Едуард де Боно. Всеки цвят шапка символизира тип мислене и предопределя концентриране върху един от аспектите за анализ на наблюденията от вас учебен час. В зависимост от цвета шапка, който получава всяка от сформираниите на случаен принцип двойки, ще насочите вниманието си съответно към:

Бяла шапка: Анализ на географското съдържание в урока. (Обективност на фактите; точност на цифровата и статистическа информация; стриктност; яснота на изложението; научно вярно използване на географската карта като дидактически ресурс от страна на учителя и учениците.)

Червена шапка: Емоционална (интуитивна) нагласа към случващото се в учебния час. (Емоция, чувства, усещания, интуиция. Отговорете на въпроса: Какви са моите емоции и какво ми носят те?)

Черна шапка: „Негативна” страна на възприемане на събитията от часа, но не за отрицание, а за логическа оценка и конструктивни решения. (Предпазливост; реализъм; внимателна оценка на идейната концепция на базовия учител за провеждане на часа; недостатъци; причини. Търсете отговор на въпроса: Имаше ли нещо, което не бе реализирано качествено в часа и къде откривате причините? Целта е да посочите слабости и грешки без злонамереност, черногледство или отрицание.)

Жълта шапка: Позитивно настроено възприемане на случилото се през наблюдавания учебен час. (Предполага посочване на методическите преимущества, достойнствата, положителните моменти в наблюдаваното, които биха могли да бъдат източник на ценни идеи за вас самите в бъдеще.)

Зелена шапка: Творчески подход към анализа на наблюдавания учебен час, свързан с позитивно мислене и генериране на нова идея. (Нови идеи и

иновации, търсене на алтернативи, креативност и инсайт, инициатива, прозрение. Предложете алтернатива на избран от вас момент от часа. Какво е възможно да се направи по друг, нов начин? Вие сте в позицията на „активната“ шапка.)

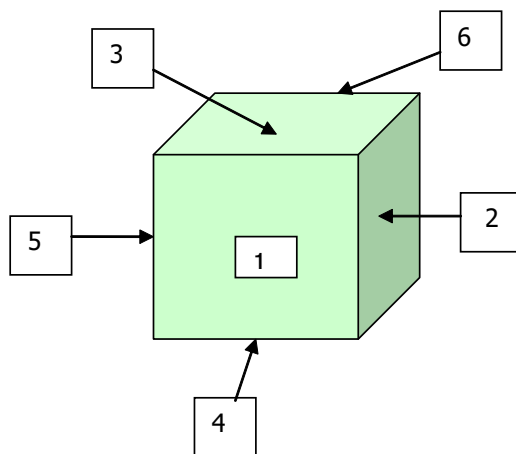
Синя шапка: *Практическа нагласа на съзнанието.* (Цялостен, комплексен разбор и оценка на наблюдавания учебен час, като се включват всички параметри за анализ. Вие сте диригентите, лидерите сред останалите. Формулирайте проблемен въпрос, свързан с натрупаното през този час познание относно преподаването в часовете по география, който да поставите на обсъждане пред цялата група.)

5. Представете схематично учебното съдържание по география и икономика (задължителна подготовка) на ниво учебен курс и тематичното разнообразие на ниво раздел. Съставете символна легенда за различните типове уроци.

6. Посочете географска новост (научно откритие, научно достижение), която може да се използва за актуализиране на учебното съдържание при определена тематична единица в обучението по география и икономика. (Например: промяна в статута на Плутон като небесно тяло от 2006 година при темата «Земята в Слънчевата система» в осми клас.)

7. Прилагане на метода “Кубиране” при анализ на урок за нови знания по география и икономика.

- 1 – организация на учебната дейност във времеви план;
- 2 – реализация на основни компоненти от макроструктурата на урока;
- 3 – адаптираност на учебното съдържание към възрастовите особености на учениците;
- 4 – методическо разнообразие;
- 5 – стил на работа на учителя;
- 6 – обобщена ключова фраза, описваща учебния час.

(адаптиран вариант по «Модел за критическо мислене в рамките на учебната програма» подготвен за програмата RWCT; книга 2 „Методи за насърчаване на критическо мислене” Джени Стийл; К. Мереди; Чарлз Темпъл; с. 37)

8. Съставете (или цитирайте готови модели от учебниците и учебните помагала по география и икономика) по три въпроса към всяко от шесте нива на класификацията на Бенджамин Блум (знаене, разбиране, приложение, анализ, синтез и оценка).

9. Представете визуално или словесно вашите идеи за необходими взаимоотношения «учител – ученик» в един учебен час по география.

10. Съставете личен дневник на наблюдаваният от вас урок, като отговорите на следните въпроси:

- **Кое е най-същественото, което научих от темата?**
- **Какво разбрах за себе си от позицията на бъдещ учител?**
- **Какво научих за класа, който наблюдавах?**

**Личен дневник
на
Румяна Игнатова
Димитрова**

наблюдаван урок
на тема
“Природни зони на
пустините, степите и
планинската област в
Южна Америка”
6 клас

специалност ИГ
задочно обучение

1. Най-същественото, което научих по темата са отделните характеристики на природните зони за обхват, релеф, климат, води, животни, които обитават Южна Америка.
2. От позицията на бъдещ учител разбрах за себе си, че класът почти винаги трябва да е ангажиран с поставена задача. Ползотворно е създаването на състезателна атмосфера сред учениците чрез групова работа и излъчване на победител. Смятам, че този метод предполага по-добра активност и мобилизираност.
3. За класа, който наблюдавах научих, че работи добре като цяло. Малко труден за работа клас, с проблеми с дисциплината. Въпреки това мисля, че учителката намери точния подход, което допринесе за успешната работа и активността на учениците.

11. Посочете конкретни стойностни моменти от използването на дидактическите средства в обучението при наблюдаваните уроци по география и икономика, които според вас пряко ще ви помогнат при следващите етапи от педагогическата практика.

12. Напишете есе на тема «Моите представи за учебен час по география, който би могъл да се нарече ЗВЕЗДЕН»

„Още в самото начало, при мисълта че предстои да поемем тежката задача да обучаваме, при условие, че съвсем доскоро ние бяхме ученици, страхът надделяваше над всичко останало. Но в момента, в който влязохме в класната стая се разчупиха представите ни. Изведнъж имяхме „очи“ да открием всички цветове на живота в 40 минути. Колоритността на един учебен час – радостта, смехът,

концентрацията, емоцията, премесени понякога с неразбиране или дори агресия, ни подготвят за предизвикателствата, които ни очакват.

Преди да влезем в класната стая ние преживяваме нашия час още преди да е започнал. В мислите ни той е идеален, дори съвършен.

Ако бях декоратор, а часът по география- дом, бих го изпъстрила с много цветове. Всяка стена ще е в различен и свеж тон. „Звездният“ час в моите представи се придържа към топлите, коректни човешки взаимоотношения; зависимостта учител – ученик се разчупва и нейните тесни граници преминават към партньорство. В моя час аз виждам учениците изпитващи желание да усвоят нови знания за света и всичко, което ги заобикаля. Активно участват в усвояването на географските знания чрез изпълнение на поставените задачи. Моите ученици умеят да анализират схеми, диаграми, таблици, да четат карти и да извличат информация от тях. Отговорите им са пълни, ясни и са следствие на точно поставените въпроси и условия за самостоятелна работа. Показват както качеството на своите знания, така и тяхната системност. Груповата им работа демонстрира готовност, съпричастност и толерантност един към друг.

Адекватното и активно участие на моите ученици би превърнало всеки час по география в „звезден“ за мен. Всеки час е такъв, ако учителят чрез работата си стимулира любознателността на учениците, повишава интереса им към любимата ми наука – географията.”

Фатма Сейхан Ниязи; ИГ; р. о.

13. Оценете степента на реализация на формулираните от базовия учител цели на урочната единица, изнесена по време на хоспитирането. Представете резултата чрез избран от вас графичаски организатор.

14. Представете чрез ВЕН – диаграма използваните традиционни и иновационни методи на учебна дейност в наблюдавания час. Предложете алтернативен модел за подбор на методи на обучение, както и технологията на прилагането им при конкретната учебна среда.

(адаптиран вариант по «Модел за критическо мислене в рамките на учебната програма» подготвен за програмата RWCT; книга 3 „Четене, писане и дискусия във всяка учебна дисциплина” Джени Стийл; К. Мередит; Чарлз Темпъл; с. 23)

15. Техника «Аквариум» (фишбоулинг). Дискутира се по възможностите за активно преподаване, преподаване на географски концепции и на географски събития, развитие на интелектуални и практически дейности по география в различните курсове по география и икономика.

(адаптиран вариант по В. Гюрова и кол. „Приключението учебен процес”; ЕВРОПРЕС; С.; 2006; с. 190–191)

Приложение 3

Развитие (нагръждане) на знания, умения и компетенции на студентите-бъдещи учители по време на хоспитирането по география

